

Teresa Dobrzyńska

"O tak zwanym aktualnym rozcłonkowaniu zdania", Vilem Mathesius, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971 : [recenzja]

Biuletyn Polonistyczny 14/42, 114

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

/I/ MATHESIUS Vilem: O tak zwanym aktualnym rozcłónkowaniu zdania. Przeł. M.R.Mayenowa. W: O spójności tekstu. Praca zbiorowa pod redakcją M.R.Mayenowej. Oss. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971. IBL PAN. Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. T. XXI, s. 7-12.

Klasyczny tekst podejmujący problematykę głębokiej składni i koherencji. Dla zaznaczenia funkcji poszczególnych elementów zdania w procesie przekazywania informacji autor wprowadza terminy: punkt wyjściowy wypowiedzi i jądro wypowiedzi, odpowiadające pojęciom: podmiot logiczny - predykat. Podział zdania na te dwie części nazwano rozcłónkowaniem aktualnym. Dokonuje się ono ponad podziałem formalnym. W oparciu o dwie wyróżnione części zdania sformułowana zostaje zasada spójności tekstu: jest on łańcuchem przeplatających się punktów wyjścia i elementów informowanych, przy czym jądro poprzedniego zdania staje się punktem wyjścia następnego. Odrębną budowę mają pierwsze zdania tekstu; posiadające charakter egzystencjalny. Autor omawia różne typy tych zdań, cytując początki baśni.

BP/42

T.D.

/I/ MAYENOWA Maria Renata: Spójność tekstu a postawa odbiorcy. W: O spójności tekstu. Praca zbiorowa pod redakcją M.R. Mayenowej. Oss. Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1971. IBL PAN. Z Dziejów Form Artystycznych w Literaturze Polskiej. T.XXI, s. 189-205.

Spójność tekstu uwarunkowana jest szeroko rozumianą jednością nadawcy, odbiorcy i tematu wypowiedzi. Nadawca zakłada u odbiorcy znajomość praw danego języka; odbiorca zakłada, że komunikowany mu tekst jest koherentny, i odczytuje go według reguł tego języka. Interpretacja spójnościowa tekstu opiera się na wiedzy językowej, wiedzy o świecie i, w szczególnych wypadkach, na znajomości kontekstu kulturowego. W oparciu o te założenia autorka dokonuje - z pozycji odbiorcy - analizy różnego rodzaju tekstów adresowanych do różnych odbiorców. Rozważania dotyczą: rodzaju wiedzy koniecznej do zaktualizowania w poszczególnych wypadkach stosunku realnej kolejności zdań do ich układu konstytuowanego przez związki spójnościowe, eksplicytnego lub implicytnego charakteru spojeń, operacji niezbędnych dla uchwycenia koherencji wypowiedzi, związku, jaki zachodzi pomiędzy spójnością tekstu a tym, czy tekst jest produktem zakończonego procesu poznawczego.

BP/42

T.D.